

[Indenrigsministeren]

hvor langt vi er, og hvad det er, der arbejdes med.

(Kort bemærkning).

Henning Rasmussen (S):

Jeg skal åbenbart gentage over for ministeren, at jeg ikke kritiserer kommunerne for mangel på idérigdom – det fremgår af kataloget over deres forslag, at den er meget, meget stor. Det, jeg kritiserer, er, at der er kommet for få forslag så langt frem igennem systemet, og at en lang række af de forslag, der virkelig er interessante, ikke er kommet så langt frem endnu.

Jeg synes egentlig også, det måtte være muligt, hvis der var grund til at tro, det var fornuftigt at lave et forsøg med karensdagens afskaffelse i en kommune eller to, at man skaffede sig hjemmelen til det ved denne lejlighed, så vi ikke behøvede at vente til engang hen på sommeren med at få lov til at lave det forsøg. Det er jo ikke forbudt, og ministeren kunne måske have undgået nogle af de kritiske bemærkninger, hvis nogle af de kontroversielle forslag var søgt fremmet på den måde, at man havde fået hjemmelen til det, selv om man ikke var færdig med behandlingen. Det er alle disse ting, der gør, at vi går til denne sag med betydelig mindre optimisme, end vi gjorde i starten.

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Kun den lille, beskedne bemærkning, at vi andre går til opgaven med lige præcis så stor optimisme, som vi har haft hele tiden. Vi er faktisk temmelig optaget af, hvor usædvanlig godt det går, og det blev i øvrigt understreget meget kraftigt på den konference, vi havde med frikommunerne, og som jeg omtalte før. Det er i og for sig ligegyldigt, hvad vi mener her; det, der er vigtigt, er, hvad frikommunerne i det daglige arbejde siger om, hvor langt de er kommet med det.

(Kort bemærkning).

Henning Rasmussen (S):

Jeg stillede det spørgsmål, hvad der egentlig er årsagen til, at man ikke søger at skaffe sig hjemmel til forslag, der ikke er færdigbehandlede, men som man synes er interessante og egentlig gerne vil fremme, selv om man måske ikke synes om dem. Det fik jeg ikke

svar på; jeg fik bare det svar, at ministeren ikke deler min pessimistiske opfattelse, og det er jo i alt fald ikke noget svar på spørgsmålet.

(Kort bemærkning).

Agerschou (SF):

Jeg har for nogen tid siden læst i et dagblad, hvad indenrigsministeren egentlig mener om folketinget, og så vidt jeg har forstået, var det uddrag af en tale, som indenrigsministeren har holdt på en lederkonference for indenrigsministeriets embedsmænd. Det fremgik af den pågældende artikel med al ønskelig tydelighed, at indenrigsministeren ikke har større respekt for folketingets arbejde, og jeg synes, at indenrigsministeren med en af sine sidste bemærkninger viser den samme tendens. Derfor vil jeg bede indenrigsministeren forklare, hvad ministeren egentlig mener med sætningen »det er egentlig ligegyldigt, hvad vi mener her.«

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Det skal jeg sandelig gerne gøre. Når det drejer sig om et forslag om frikommuner, hvorefter frikommunerne skal komme med ideer til folketinget, er det lige præcis aller vigtigst, hvad frikommunerne mener er rigtigt for dem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 91:

Forslag til lov om oprettelse af et etisk råd og regulering af visse bio-medicinske forsøg.
(Fremsat 28/11 85).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 7 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

7) Første behandling af lovforslag nr. L 93:

Forslag til lov om nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi.

Af Helle Degn (S) m.fl.
(Fremsat 29/11 85).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Jeg vil gerne til indledning gøre nogle principielle bemærkninger om den sag, som de to foreliggende lovforslag behandler, og dernæst skal jeg komme nærmere ind på forslagene.

Fundamentalt er det efter min mening helt forkert at tro, som nogle en gang imellem gør, at politik kun er en kamp om, hvordan dagens og vejens problemer skal løses, og hvordan vi f.eks. skal få styr på økonomi og betalingsbalance. For bag ved enhver politisk prioritering ligger der jo en holdning: hvorfor vælger vi noget fremfor noget andet? Derfor er politik i mindst lige så høj grad et spørgsmål om, hvordan vi hver især med vores holdninger og vores værdier ønsker at præge samfundet. Det er også et spørgsmål om, hvordan vi vil forholde os til de allervæsentligste problemer i vores tilværelse: hvilket liv vi ønsker at fremme i det samfund, vi lever i og former, hvilken udvikling vi ønsker fremover, på hvilken etisk grundopfattelse udviklingen skal ske, hvilke muligheder udviklingen giver os, og hvad vi anser for godt og mindre godt.

Det er denne fundamentale debat, vi tog fat på, først ved udsendelsen af »Fremskridtets pris« og dernæst ved min redegørelse her i tinget i foråret. Den debat har vist, hvor kolossal en interesse der er for disse helt afgørende emner, og hvor vigtigt det er, at vi drøfter det også herinde.

Den har endvidere vist, at folk både ønsker og forventer, at der politisk tages stilling. Vi politikere kan ikke stikke hovedet i busken, når det drejer sig om de afgørende forudsætninger for vores tilværelse og vores

samfund. Derfor er dette emne i høj grad politisk. Udviklingen stiller krav til os, måske mere nu end nogen sinde, fordi den går så forfærdelig hurtigt. Det er vigtigt, at vi forholder os til dem, at vi ikke mister vor menneskelige rod. Når vi skal forholde os, kan vi ikke nøjes med at forstå eller konstatere, at dette eller hint nu er teknisk muligt. Vi må have et åndeligt, et etisk, et menneskeligt, eller hvad man nu vil, fundament at anskue udviklingen ud fra, ellers kan vi komme til at miste vor menneskelige værdighed og menneskelige selvrespekt.

Vi er nok vokset op med en forestilling om, at videnskabelige og teknologiske nydannelser under alle omstændigheder er et gode, og at videnskaben er værdifri.

Videnskaben har sin værdi i sig selv, siger man, og deraf kan let følge, at mere videnskab giver mere værdi, ganske uanset hvordan den anvendes.

Når det drejer sig om biologisk-medicinsk forskning, bliver den politiske stillingtagen, som jeg finder afgørende, særlig vanskelig, for denne forskning, der forbedrer mulighederne for forebyggelse, erkendelse og behandling af sygdomme, kommer ganske utvivlsomt mange mennesker til gode. Den skal vi udnytte, fordi vi har brug for stadige forbedringer for at formindske de menneskelige lidelser, som skyldes sygdom.

Men hvordan kan vi så alligevel tale om at sætte grænser for den biologisk-medicinske forskning eller tale om ikke at ville bruge dens resultater fuldt ud? Det kan og skal vi gøre, når denne forskning muliggør noget, som mennesket må sige fra over for eller sætte spørgsmålstegn ved. Jeg tror, det er lidt mindre vanskeligt for det enkelte menneske at gøre op med det ene eller det andet, end det er for et samlet folketing at tage stilling til disse spørgsmål, men vi skal herinde også tage stilling, ikke til hvert enkelt forskningsresultat – naturligvis ikke – men det må forventes af os, at vi her lægger nogle rammer for fremtidens udvikling og for, hvem der skal hjælpe os med at vurdere den og give os grundlag for en seriøs stillingtagen.

Derfor lægger jeg også så stor vægt på, at det etiske råd får en bred sammensætning. Det vil først og fremmest sige, at de læge medlemmer af rådet skal repræsentere offentligt dokumenteret indseende i de etiske, kulturelle og samfundsmæssige spørgsmål,

[Indenrigsministeren]

der er af betydning for rådets arbejde. Mennesker med viden og indsigt på det teologiske og filosofiske område skal derfor naturligvis være med i rådet.

På den anden side er det også vigtigt, at ekspertisen er med, når udviklingen skal formes. Det er så afgørende, at den mere læge etiske grundholdning drøftes og vurderes sammen med de tekniske og faglige muligheder. Derfor har vi brug for bredden i rådet, selv om det ikke kan rumme alle synspunkter, men rådet skal også være funktionsdygtigt, og det bør derfor ikke være for stort. Jeg foreslår altså 13 medlemmer af det etiske råd, socialdemokratiet foreslår 17 medlemmer af en kommission. Jeg synes, det er lidt rigeligt til, at vi kan udføre et ordentligt arbejde.

Når jeg ser de to lovforslag, vi har til behandling her i dag, synes jeg, det er vigtigt at trække frem, at både den offentlige debat i almindelighed og de debatter, vi havde her i folketinget i foråret, viste, at der på en række vigtige områder i virkeligheden er en ganske bred enighed i tinget om, hvilke hensyn der bør ligge bag en regulering.

Lad mig opsummere, at det for mig ser ud, som om der er enighed om, at vi skal afveje de tekniske nydannelser med almenetiske hensyn, at folketinget må ind i denne opgave, at der er behov for, at vi løbende følger med i udviklingen, og at vi må indtage en afventende holdning over for forsøg på befrugtede menneskelige æg og kønsceller, der bliver brugt til befrugtning.

En vurdering af forslagene fører mig til den konklusion, at vi langt hen ad vejen er enige, men at regeringens forslag dog i højere grad end socialdemokratiets opfylder de mål, vi gerne vil nå.

Min vigtigste indvending er, at socialdemokratiet hendskyder debatten om den videre forskningsudvikling til en kommission, hvis arbejde kan tage et sted mellem tre og fire år. Forslaget indeholder i modsætning til regeringens forslag ikke noget om, hvordan vi konkret skal sikre os, at de mål, vi har sat, også bliver fulgt i virkeligheden, og det synes jeg er en stor mangel.

Vi lægger i regeringen allerede nu i forslags § 5 en ramme for, hvilke forsøg vi ikke vil acceptere, og vi vil efter denne paragraf regulere forsøg på befrugtede menneskelige æg og kønsceller ved en særskilt lov, der skal

fremsættes forslag om i 1988-89-samlingen; indtil da er kun sådanne forsøg tilladt, som tjener til forbedring af in vitro-befrugningsteknikken. Endelig lægger vi allerede nu et administrativt system frem, der er baseret på et samspil mellem de videnskabetiske komiteer, det etiske råd, regeringen og folketinget.

Specielt om de videnskabetiske komiteer vil jeg gerne sige, at lovforslaget i høj grad er baseret på komiteernes faktiske eksistens. De har fungeret længe og godt efter Helsinkideklarationen, og jeg har fuld tillid til dette system, der netop bygger på et bredt folkeligt engagement og et engagement fra forskerside.

Man kan altså efter min mening sige, at regeringsforslaget indeholder regler og fastlægger et administrativt system dér, hvor vi i dag mener os i stand til det, hvorimod det socialdemokratiske forslag i unødigt grad udskyder hele problemstillingen til senere regulering, og det finder regeringen ikke rimeligt.

Jeg synes, det er vigtigt, at vi gør os klart, at det i dag alene er forskningen, der bestemmer udviklingen. Hvis vi ikke nu fastsætter nogle regler og rammer, er alt i virkeligheden tilladt.

På et særligt punkt ligger de to forslag hinanden temmelig nær, nemlig i henseende til spørgsmålet om grænserne for forsøg på befrugtede menneskelige æg og kønsceller. Her vil det etiske råd få til opgave at forberede en lovgivning, altså en opgave, der ikke ligger særlig langt fra den, der er tiltænkt kommissionen i socialdemokratiets forslag.

Regeringen har taget hele denne debat op, fordi vi, som jeg sagde før, lægger afgørende vægt på, at disse spørgsmål også drøftes i folketinget. Vi har fremsat et forslag, der tager stilling til disse væsentlige problemer, og derfor synes jeg måske nok, det er lidt overflødig, at socialdemokratiet bagefter fremsætter et forslag, som bygger på hele det arbejde, der er udført, og den debat, der har fundet sted.

Men da der reelt, så vidt jeg kan se, er ganske stor enighed i tinget om de hensyn, en lovgivning skal varetage, er det mit og regeringens håb, at vi kan tale os til rette om disse ting, sådan at vi kan få så stor en tilslutning som muligt, ikke mindst fordi denne sag i virkeligheden burde kunne forene os på tværs af alle sædvanlige partiskel.

Tove Lindbo Larsen (S):

Da mit partis ordfører i denne sag, fru Hanne Andersen, ikke kan være til stede, skal jeg fremføre socialdemokratiets synspunkter.

Med lovforslag nr. L 91 om oprettelse af et etisk råd og regulering af visse bio-medicinske forsøg ønsker indenrigsministeren at vise sin gode vilje til at komme i gang og komme videre. Det synes vi er udmærket, men forslaget har efter vores mening mange begrænsninger og mangler. Sammensætningen af rådet med 4 medlemmer udpeget af ministeren, 4 medlemmer af det lægevidenskabelige forskningsråd, 4 medlemmer af den centrale videnskabelige komité og 1 medlem fra sundhedsstyrelsen er utilstrækkelig. Det vil sikkert blive 13 medlemmer, der ved meget og interesserer sig meget for biomedicin og etik, men de vil alle have det nuværende sundhedsvæsen med i bagagen. For at komme videre må vi nødvendigvis have repræsentanter med berøringsflade på flere områder.

Socialdemokratiet har i sit lovforslag nr. L 93 om nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi peget på medlemmer, der har særlig sagkundskab inden for psykologi, biologi, almen lægepraksis, medicinsk forskning, bio-medicinsk industri, sundhedspleje, socialpædagogik, filosofi, etik samt den almindelige borger og samfunddebat, jura, adoptions-, ungdoms- og kvinde-spørgsmål. Vi mener, det er meget vigtigt at pointere denne lange række af forskellige mennesker, fordi det er mennesker med sagkundskab inden for disse områder, der skal bedømme og rådgive folketinget.

Vi mener også, at ministeren med sit forslag får en paragraf, der gør det muligt for ministeren at styre rådet. Det er ikke nok for ministeren at udpege medlemmerne selv og lade systemet udpege resten, nej, ministeren vil også fastsætte forretningsordenen for rådet. Vi mener, at en kommission, der skal arbejde med svære, alvorlige og overordentlig betydningsfulde spørgsmål, som vedrører alle mennesker, også må betros den opgave selv at lave forretningsordenen for sine møder.

Det er også ganske overflødigt i bemærkningerne i ministerens forslag angående § 3, stk. 2, om indstilling vedrørende eventuelle forsøg og de vilkår, der skal være til stede for forsøg, at anføre, at rådets indstilling ikke vil være bindende for ministeren. Ethvert råd, enhver kommission eller ethvert navn, der kan indstille, indstiller, bedømmer og anbefaler med de argumenter, der hører til en indstilling. Alligevel vil ministeren understrege, at det er hende, der bestemmer.

Ministeren siger, at vi skal have et handledygtigt organ. Vi mener, at disse alvorlige spørgsmål kræver overvejelser for og imod, ikke kun handledygtighed. Vi mener også, i modsætning til ministeren, at oplysning skal prioriteres højt – oplysning er nødvendig.

En forudsætning for at kunne tage stilling til etik er tilbagemelding på den information, der formidles, og det bør efter vor mening ske med sagkyndig bistand af en informationsmedarbejder.

Information og arbejde i råd eller kommission sker også ved, at der holdes åbne møder, hvor særligt sagkyndige kan indkaldes. Åbenhed er nødvendig i disse spørgsmål. Tavsheden må fjernes i alle spørgsmål, der debatteres, naturligvis undtagen de oplysninger, der vedrører enkeltpersoners forhold.

Vi medgiver ministeren, at denne kommission eller dette råd ikke skal være nogen klageinstans. Men der kan være situationer, der inddrager enkeltsager for at belyse bivirkningerne, belyse forskellen på etiske og uetiske handlemåder, ikke alene i forbindelse med uønsket barnløshed, men på alle de områder, som vi peger på i vort forslag.

Det er svært på forhånd at afgrænse, hvad kommissionen skal bedømme eller tage stilling til. Udviklingen fortsætter, og medlemmerne skal netop kunne tage ethvert spørgsmål op til bedømmelse inden for anvendelsen af moderne medicinsk teknologi.

I modsætning til ministeren mener vi, det er afgørende, at rådet kan optræde fuldstændig uafhængigt. En sådan uafhængighed mener vi sikres ved, at kommissionen nedsættes af folketinget, og ved, at kommissionen opretter et sekretariat og bl.a. ansætter en informationsmedarbejder. Samtidig er det helt nødvendigt for uafhængighed, at alle udgifter til kommissionens arbejde afholdes af folketinget og optages under folketingets bidrag på den årlige finanslov.

[Tove Lindbo Larsen]

Ministeren siger også, at det, man skal beskæftige sig med, må være af en vis væsentlighed. Ja, det er vi da enige i, men hvem skal afgøre, hvad der er væsentligt?

Ministeren er endvidere af den opfattelse, at kompetence skal være et supplement til og en videreudbygning af sundhedsstyrelsens og indenrigsministeriets kompetence, hvor der rejses principielle etiske spørgsmål ved ny behandling eller diagnostik.

Ja men hvorfor vil ministeren have et råd? Ministeren peger i § 5 på forsøg, der ikke må foretages. Vi er enige. Men vi mener også, at det i virkeligheden er det nemmeste spørgsmål at tage stilling til, hvad man ikke må. Det er langt sværere at bedømme og tage stilling til, hvor grænserne går imellem forsøg og behandling. Det er også her, usikkerheden hos borgerne kommer frem.

Hvad angår bedømmelsen af afhjælpning af ufrivillig barnløshed, mener ministeren, at forsøg bør være tilladt, indtil lov er vedtaget. Ja men dette er jo lige præcis et af de svære spørgsmål. Hvad er forsøg? Hvad er behandling? Hvor går grænserne? Skal ministerens råd blot beskæftige sig med de spørgsmål, der er åbenbart indlysende for os alle?

Ministeren siger også ja til nedfrysning af æg. Hvad mener ministeren der skal ske med nedfrosne æg, der ikke bliver brugt?

I det hele taget er etik og medicinsk teknologi ikke noget, man klarer i et snuptag. Derfor mener vi, det er vigtigt, at vi får en kommission, der arbejder, bedømmer, indstiller, informerer, lytter, debatterer og kommer med forslag til love og regler, og at man fortsætter arbejdet. Vi ønsker altså en kommission, der går i gang den 1. august 1986 og arbejder i ca. 3½ år.

Karen Højte Jensen (KF):

Som en naturlig følge af regeringens aktive engagement vedrørende den biologisk-medicinske udvikling og de dertil knyttede etiske spørgsmål behandler vi i dag et regeringsforslag om oprettelse af et etisk råd og regulering af visse bio-medicinske forsøg.

Hvad angår rådets sammensætning, er bredden i sammensætningen positiv, men i øvrigt også nødvendig under hensyn til de komplicerede spørgsmål, som rådet skal beskæftige sig med.

Jeg mener også, det er værdifuldt, at repræsentanter for de regionale videnskabsetiske komiteer får en placering i rådet.

Det etiske råd skal løbende rådgive og informere folketinget, offentligheden og offentlige myndigheder om de etiske problemer, som er knyttet til den hastige udvikling på det bio-medicinske område.

Jeg lægger megen vægt på, at vi netop her får den brede oplysningspligt, idet tys-tys og deraf følgende uvidenhed om teknikkernes muligheder skaber usikkerhed og frygt hos mange mennesker. Lukkethed kan også skabe urimelig mistæneliggørelse af videnskaben.

Lad mig understrege, at mange mennesker netop gennem forskning og anvendelse af dens mange positive landvindinger har fået et bedre liv, og at mange helbredes for sygdomme, der tidligere ikke kunne sættes ind over for.

Vi vil altså ikke blokere for en fortsat positiv udvikling, men vi vil drage grænser på baggrund af en etisk vurdering. Det er netop grænsedragningen, det etiske råd skal rådgive om, hvorefter det bliver politikernes ansvar eventuelt at lovgive.

For mig at se er det, jeg vil kalde det svære set derfra, hvor vi står i dag, hvorledes vi beskytter befrugtede menneskelige æg, fosteranlæg og levende fostre – dette i øvrigt samtidig med, at vi også gerne vil afhjælpe ufrivillig barnløshed.

Vi kan tilslutte os forbuddet mod forsøgene, som fremgår af regeringsforslagets § 5. Det er i virkeligheden det nemme at tage stilling til, for eksperimenter af den art ligger langt fra dansk kultur og mentalitet.

Hvad angår det socialdemokratiske forslag, ser jeg ligesom indenrigsministeren et positivt sammenfald mellem regeringens mål-sætning og socialdemokratiets. Der, hvor vandene først og fremmest skiller, er med hensyn til, om vi som hidtil skal kunne påberåbe os et ministeransvar – det mener vi er nødvendigt – eller vi skal have en kommission under folketinget, hvilket, som jeg nævnte, da det socialdemokratiske forslag blev behandlet i april 1985, ville være en historisk nyskabelse.

Jeg skal i øvrigt henvise til de betænkeligheder, jeg ved den lejlighed fremførte. Dertil kommer, at socialdemokratiets hastighed på

[Karen Højte Jensen]

nogle områder er lavere end regeringens, og vort ønske er faktisk handling.

Lad mig til slut udtrykke det ønske, at vi når til bred enighed i denne sag, i hvilken debatten har vist, at der faktisk ikke er så megen partipolitik indblandet.

Bjørn Elmquist (V):

Folketinget har ved flere lejligheder drøftet den nye medicinske teknologi, bio-medicinske spørgsmål osv. og etikken, og da jeg dér har redegjort for mit partis principielle holdninger, skal jeg i dag, hvad dette angår, alene understrege den vægt, som mit parti lægger på hele spørgsmålet.

At ny teknologi stiller os som mennesker og som folkevalgte over for mange komplicerede spørgsmål, er der i og for sig intet nyt i, men hvad bio-medicinen, gensplejsning og anden genstyring angår, er vi imidlertid derforuden så tæt inde på selve kernen i den menneskelige tilbivelse og eksistens, så tæt inde på præmisserne for det menneskelige individs udviklingsmuligheder, at de involverede problemer er ualmindelig vedkommende. Perspektiverne – og i denne sammenhæng kan det blive de truende perspektiver – kan være intet mindre end det pluralistiske demokratis fremtid, nemlig i det omfang forskellighedernes mangeartethed bliver indskrænket.

Vi har, som indenrigsministeren sagde det før, som politikere ingen mulighed for at smyge os uden om den opgave, vi her står over for: en afvejning af de risici og de fordele, som er forbundet med den nye teknologi, for at der er store fordele, skal og bør ikke skjules; det er helt klart.

Af de to forslag, vi har på bordet i dag, har mit parti en klar præference for indenrigsministerens fremfor det socialdemokratiske, og det kan vel ikke undre nogen.

Et første argument for, at vi foretrækker indenrigsministerens forslag, er, at ministeren i § 5 foreslår visse grænser for forsøg på menneskelige æg fastsat allerede nu. Det synes vi er rigtigt, ligesom vi synes, det er for slapt, at det socialdemokratiske forslag intet siger herom, men alene går ind i proceduren. Det er vores opfattelse, at vi allerede nu ved tilstrækkeligt på dette område til, at vi så hurtigt, som ministeren foreslår det, bør trække en klar grænse. Det svarer også til de

bestræbelser, som foregår i andre lande omkring os, og til de bestræbelser, som er indeholdt i Europarådets rekommandation fra januar 1982.

I den sammenhæng vil jeg gøre den bemærkning, at de 21 landes regeringer netop er begyndt på endnu et nyt ekspertkomité-samarbejde, og jeg vil bede ministeren enten under debatten her i dag eller senere under udvalgsarbejdet bekræfte, at den danske repræsentant i denne Europarådskomiteé dels vil arbejde efter de retningslinjer, som her er fremlagt, dels vil sørge for, at danske myndigheder holdes løbende orienteret om de andre landes aktiviteter og om de fortsatte bestræbelser i Europarådet for at leve op til de fælles menneskerettighedsideal, der dér er fastlagt.

Et for os at se yderligere argument for ministerens forslag fremfor socialdemokratiets er konstruktionen med et etisk råd under indenrigsministeren. Socialdemokratiet foreslår i stedet for en kommission nedsat under folketinget og rejser hermed på ny den diskussion om det praktiske og det rent principielle i, at folketinget udstyrer sig med organer, der ellers pr. tradition her i Danmark normalt nedsættes af den udøvende magt. I foråret havde vi i udvalget for forretningsordenen en diskussion om dette principielle spørgsmål, og jeg mener, vi bør overveje, om ikke det socialdemokratiske forslags konstruktion på ny skal drøftes med folketingets præsidium eller eventuelt i udvalget for forretningsordenen.

Hvad angår sammensætningen af kommissionen i det socialdemokratiske forslag, har det i hvert fald spundet mig i øjnene, at man vil have 8 personer med kendskab til og indsigt i adoptions-, ungdoms- og kvindeorganisationernes synspunkter. Jeg ved ikke, hvorfor vi specielt skulle have ungdoms- og kvindeorganisationerne med her. I dag har vi en kønskvotering, der er mig imod, og vi kan se, at der er en kraftig overrepræsentation af kvinder, og hvis det skal give en fornemmelse af, at dette er et spørgsmål, der specielt vedrører kvinder, fordi det hidtil er kvinder, der har født børn, synes jeg nok, det er et mærkeligt argument. Næsten halvdelen af dem, det kommer til at vedrøre, er dog mænd eller drenge, og en skønne dag kan kvinderne gå hen og blive lige så overflødige i spørgsmålet om at føde børn, som mænd-

[Bjørn Elmquist]

ne måske allerede er blevet det. Og der kan vel heller ikke være tale om, at det kun er specielle kvindeorganisations- og kvindesyndspunkter, vi får sikret dér. Jeg synes, at en lige repræsentation, som man lægger op til, er o.k.; hvordan formanden så skal være udstyret, tør jeg ikke sige noget om – om det skal være en hermafrodit eller hvad – men det kan vi jo altid finde ud af. Om formanden i givet fald skal have den afgørende stemme i tilfælde af stemmelighed, kan også blive et ganske svært spørgsmål at tage stilling til.

Der er imidlertid forskellige ting i det socialdemokratiske forslag, som vi nok kan synes om, og jeg vil da også nok tro, at vi under udvalgsarbejdet kan finde en fordrage- lig linje og prøve at få arbejdet de to forslag så meget sammen; middeltallet mellem 30 og 17 må vel være 15, men det finder vi vel nok ud af. Jeg synes, vi må prøve at få en afklaring af det principielle og få fundet ud af, om der er noget betænkeligt i, at vi i folketinget udstyrer os med organer, der normalt hører til hos den udøvende magt.

I indenrigsministerens forslag tales der om personer, som skal besidde en særlig kompetence, en særlig ekspertise, og der tales om etiske, kulturelle og samfundsmæssige spørgsmål. Vi lægger i mit parti stor vægt på, at det bliver lægfolk, der kommer ind, og vi lægger også vægt på, at der er mulighed for, at folk fra vore kirkelige kredse kommer med. Man kan måske sige, at etik dækker, men etik er mere end videnskab, og da vi jo har en folkekirke her i landet, er der vel også noget rigtigt i, at de får mulighed for at komme med ind i dette centrale organ.

Jeg håber på, at sagen kan få en hurtig behandling, og at vi kan få forslagene sammenarbejdet, og her er jeg ganske enig med dem, der siger, at dette ikke må ende med at blive et partipolitisk spørgsmål; det skal ikke være et rivegilde, det er sagen alt for vigtig til.

Alice Faber (SF):

Ministeren siger i sin fremsættelsestale, at hun håber, vi på tværs af partiskel kan få en åben og positiv drøftelse af disse lovforslag. Det er vi meget enige med ministeren i at vi skal tilstræbe.

Ingen af os har patent på indsigt i etiske regler. De færreste af os har beskæftiget os med begrebet etik i skolen og under vores uddannelse. Det betyder, at de debatter, vi har haft i de senere år, har været meget udbytterige for os alle, og de folketingsdebatter, der har været om emnet, er for en gangs skyld god læsning; vi er kommet lidt nærmere på det menneskelige.

Nu er etikbegrebet nok også sluppet ind på et område, hvor modsætningerne er mindst. Det er i alle tilfælde et forholdsvist upolitisk felt, når spørgsmålene handler om livets begyndelse og slutning.

Senere kunne vi forsætte vores etiske snak på andre politiske områder, f.eks. om vi skal bruge millionerne til hjertetransplantation eller til sygdomsforebyggende arbejde, eller hvad der er etisk mest forsvarligt: at styrke de svage eller de stærke.

Vi er alle enige om, at vi har behov for et organ til at rådgive folketinget og befolkningen om den udvikling, som berører os så dybt. Der ser også ud til at være enighed om behovet for repræsentanter for almindelige mennesker uden specifikke faglige kvalifikationer.

Men lad mig begynde med § 1 i indenrigsministerens forslag. Indenrigsministeren har hele tiden ønsket et sådant organ lagt under sig, og det er vi nogle stykker der har problemer med.

Når jeg sammenligner de to forslag, som er til debat i dag, tror jeg, jeg forstår lidt mere af vores problemer. Indenrigsministerens forslag er lavet af teknikere, om end selvfølgelig efter politiske oplæg, men det er et forslag, der er teknisk-fagligt afgrænset. Det betyder, at det er operationelt for dem, som skal sidde i disse råd og nævn, men det kommer for os til at betyde, at det bliver for snævert defineret, at det kommer til at mangle nogle facetter.

I socialdemokratiets forslag er kommissoriet formuleret politisk bredt, og det kan komme til at betyde, at det bliver sværere for et udvalg at afgrænse det, men spørgsmålet er, om det ikke også er det politisk brede kommissorium, der er meningen, fordi det er det, vi som politikere har brug for lige nu. Vi har på fornemmelsen, at vi kun kender en lille flig af hele problematikken, og det er vigtigt, at vi fastholder, at der er meget, vi

[Alice Faber]

ikke ved, således at vi ikke afgrænser kommissoriet, allerede før vi nedsætter et organ.

Jeg ved godt, ministeren har gode intentioner og også har forsøgt at få det hele med, men der er sket afgrænsninger. Dem er vi ikke enige i, for vi er bange for, at vi ikke kan gennemskue dem.

Ministeren indleder sit forslag med at sige, at menneskeligt liv tager sin begyndelse på befrugtningstidspunktet, og det er vi enige i, men det giver nogle problemer i henseende til fri abort, som ministeren ikke nævner. Jeg var inde på det under vores sidste debat, og vi har i forvejen haft en drøftelse om problemet i vores gruppe, men vi har stadig væk problemer med det. Vi går stadig væk ind for fri abort, men vi ved også godt, at der er uenighed i regeringen om dette spørgsmål, og derfor vil jeg spørge ministeren, om regeringen ønsker abortdiskussionen genoptaget i rådet. Det vil jeg meget gerne have et svar på.

Men vi finder også, at regeringen i sit forslag har bekymret sig mere om at få organet indplaceret i embedsmandssystemet og i de eksisterende organer end om, hvordan det bedst opfylder de behov, folketingset og befolkningen har. Folketinget har givet udtryk for, at vi er bange for, at eksperterne og udviklingen løber hen over hovedet på os. Lægpersoner i de regionale videnskabsetiske komiteer har givet udtryk for, at de har svært ved at forstå det, de skal tage stilling til. Befolkningen føler sig utryk ved, at komiteerne er belagt med tavshedspligt. Selvfølgelig skal der være en afgrænsning til komiteerne, men vi har behov for, at nye øjne ser på området uden bindinger og eventuelt også kommer med forslag til en reorganisering af de videnskabsetiske komiteers sammensætning, deres arbejdsform og deres kommissorium.

Vi i SF ønsker som tidligere nævnt et organ indsat af folketingset, hvad socialdemokratiet har med i sit forslag.

Sammensætningen af rådet er også problematisk. Jeg vil bede ministeren give et eksempel på, hvilke mennesker ministeren mener der er omtalt i § 2, stk. 1, med de dér nævnte kvalifikationer.

Der skal være fire forskere fra området og én fra sundhedsstyrelsen, og dette set i forhold til fire læge medlemmer giver en uheldig overvægt af specialister. Vi foretrækker

socialdemokratiets meget bredere sammensætning.

Det er ikke først og fremmest biologisk-medicinske problemer, der skal tages stilling til. Som tidligere omtalt mener jeg, regeringsforslaget i § 3, som omhandler kommissoriet for nævnet, har taget det væsentligste med, men jeg er bange for, at der er sket nogle indsnævringer af kompetenceområdet af enten organisatoriske eller faglige hensyn. Med faglige hensyn mener jeg, at forskerne har været bange for, at de ikke har kunnet afgrænse området. Men måske kan det drøftes i udvalget, da det er forskellen på det socialdemokratiske forslag og regeringens forslag, der må danne udgangspunkt for drøftelsen om, hvad denne kommission, dette nævn, eller hvad det nu skal hedde, skal lave.

I § 4 foreslås, at nævnet løbende orienterer offentligheden og tager initiativer til debat og udvikling. Det får de 400.000 kr. for årligt, og det er fint, men rådets medlemmer er ulønnede. Hvordan skal f.eks. en fuldtidsansat HKer fra Løgstør få råd og overskud og tid til dette arbejde, hvis hun oven i købet er amtsrådsmedlem og medlem af både den regionale videnskabsetiske komité og den centrale videnskabsetiske komité? Der er da vist en lapsus her. Hvis regeringen tager dette nævns arbejde alvorligt, må den give disse mennesker arbejdsro og løn, som om de var medlemmer af Nationalbankens bestyrelse. Det ville være utænkeligt at foreslå et økonomisk udvalgsarbejde uden honorarlønning. Jeg er alvorligt bange for, at der er tale om en prioritering af nævnets arbejde.

Vi er enige i, at der skal være forbud mod de i § 5 omtalte forsøg. Vi har dog haft nogle afgrænsningsproblemer fra mennesket til højere dyr, forstået på den måde, at vi mener, der er problemer med at lave forsøg med befrugtning over artsgrænserne, selv på tidlige stadier, også med dyr.

Vi har derimod ikke så meget imod kloning, når det gælder dyr, men da vore etiske grænser nemt flyder, smitter det af på vores indstilling til menneskelige forsøg. Derfor mener vi, at der også er behov for at sætte grænser for forsøg inden for dyreverdenen. Det kan, så vidt jeg kan se, ikke medtages i regeringskommissoriet, men jeg mener, det kan indeholdes i socialdemokratiets forslags § 1, stk. 2 c eller h.

[Alice Faber]

Til § 7 om anmeldelse vil jeg gerne sige følgende: vi ønsker ud over anmeldelsespligt også en godkendelse; det handler jo også om forskning og anvendelse uden for offentlig regie. Dette vil jeg sætte i forhold til straffebestemmelserne. Vi går almindeligvis ikke ind for hårde straffe, men hvis en privat virksomhed laver genmanipulerede fostre – noget, vi alle tager kraftigt afstand fra – kan den straffes med bøde eller hæfte. Det vil efter vore begreber være en langt alvorligere forbrydelse end at forgribe sig på den private ejendomsret. Mangler der ikke også noget i disse straffebestemmelser?

Vi kan tilslutte os socialdemokratiets forslag i henseende til kommissoriet, der er betydelig bredere og bedre end kommissoriet i regeringens forslag. Her erkender man, at det handler om mere end biologisk-medicinske indfaldsvinkler ved den foreslåede sammensætning af kommissionen. Derudover er der her tale om en åbenhed, som vi er meget glade for.

Vi vil i udvalget arbejde på at få det bedste med fra begge forslag. Vi er ligeglade med, hvad man kalder organet, men vi ser gerne, at der bliver ligelig repræsentation af mænd og kvinder.

Aase Olesen (RV):

Da vi behandler de to forslag under ét, vil jeg tillade mig først at sige ganske kort, at vi i lighed med sidste år afviser socialdemokratiets forslag om nedsættelse af en kommission med den begrundelse, at vi ikke ønsker, at man skal gå ind i langvarigt kommissionsarbejde og derefter sigte på en afslutning af det i 1989, men mener, at der er behov for et etisk råd, som løbende kan følge udviklingen, og hvor man med det samme kan få fastlagt nogle overordnede retningslinjer, sådan som ministeren har forsøgt at skitsere i sit lovforslag nr. L 91.

Men vi finder det da positivt, at man i socialdemokratiets forslag har forsøgt at formulere et bredere spektrum af medlemmer, og vi ser også meget gerne, at man på et eller andet tidspunkt kan nå til enighed, således at man kan få tilgodeset nogle af intentionerne i socialdemokratiets forslag. Jeg tillader mig at gå ud fra, at socialdemokratiet ikke har fremsat dette forslag for at trække sagen i langdrag.

Dernæst vil jeg vende mig til indenrigsministerens forslag om nedsættelse af et etisk råd og regulering af visse bio-medicinske forsøg og her henvise til de meldinger, jeg på det radikale venstres vegne gav under den debat, vi havde i marts måned om de rent principielle spørgsmål på det medicinsk-biologiske område.

Inden jeg mere detaljeret beskæftiger mig med selve problemet med hensyn til nedsættelsen af et råd, er jeg nødt til at sige, at § 1, som den er formuleret i lovforslaget, vil volde meget store vanskeligheder i det radikale venstre. Det sidste punktum, hvor der står, at rådet i sit virke skal bygge på den forudsætning, at menneskeligt liv tager sin begyndelse på befrugtningstidspunktet, mener vi vil rejse hele abortdebatten på en måde, ingen kan være tjent med i denne forbindelse, og dertil kommer, at jeg ikke kan se, hvordan denne § 1 harmonerer med § 3. Jeg forstår egentlig slet ikke, hvordan ministeren har fået disse to ting kogt sammen i samme lovforslag, for skulle man rette sig efter § 1, kan man jo ikke tillade det, der foregår i § 3, stk. 2, sådan som jeg læser det i hvert fald. Men hvis denne opfattelse ikke er rigtig, må ministeren forklare, hvori fejltagelsen består.

Så er der spørgsmålet om selve rådet. For det første vil jeg sige, at vi sagde sidste forår, at oprettelsen af et etisk råd måtte ses i sammenhæng med de regionale etiske komiteer. Vi mente og sagde dengang, at det var vigtigt at få dem lovfæstet, få regler om valg til dem og få klarlagt, hvad der er deres kompetence, og de er selvfølgelig nævnt allerede i lovforslagets § 1, men jeg mener ikke, det er en tilstrækkelig lovfæstelse af dem.

For det første står der jo ikke noget om, hvordan disse komiteer skal vælges, og det må dog være ret afgørende; når man senere skal vælge fire medlemmer ud fra de videnskabetiske komiteer, kan det jo ikke være ligegyldigt, hvem man har fået ind, og hvordan de er blevet valgt ind i de regionale komiteer. Man har faktisk ikke nogen som helst garanti for, at det ikke er fire læger. Nu ved jeg godt, at det ikke er læger, men der sidder faktisk folk, der arbejder inden for sundhedsvæsenet, i de komiteer, som er politisk valgt, og det vil sige, at hvis partierne i amterne har lyst til at sætte læger ind i de regionale komiteer, kan de optræde igen her i det etiske råd.

[Aase Olesen]

Det vigtigste er dog at få fastlagt, hvordan de regionale komiteer skal arbejde. De har jo en ganske bestemt baggrund, nemlig Helsinki-deklaration II, og den har en ganske særlig måde at fungere på, forstået på den måde, at lægerne selv skal afgøre, hvorvidt deres forsøg falder ind under de etiske komiteer eller de ikke gør det. Dernæst indeholder den forpligtelse til at anmelde forsøg, men man kan i og for sig gå i gang med dem, uden at der foreligger nogen form for godkendelse i første omgang. Jeg tror, det er nødvendigt i forbindelse med dette lovforslag – jeg går ud fra, at det kan inkorporeres i forslaget om rådet, ellers må det være en selvstændig lovgivning – at få indført en forpligtelse for projektansvarlige til at indsende deres sager til komiteerne, således at disse kan reagere, før forsøgene kommer i gang; det er der ikke lovhemmel til at kræve i dag.

Jeg synes, det er vigtigt at gøre opmærksom på, at hvis man i dag sidder i en regional etisk komité, så ved man faktisk ikke, hvad der sker med de projekter, man sidder og godkender. Man ved ikke, om de overhovedet kommer i gang og gennemføres, og man ved ikke, hvordan de bliver fulgt op. Man ved ikke, om de ender med et positivt eller et negativt resultat, og man ved faktisk ikke, om den metode eller hypotese, man vil have efterprøvet, er blevet bekræftet eller afkræftet. Man ved heller ikke – det nævnte jeg også sidste forår – på hvilken måde patienterne er blevet orienteret. Hvis jeg har forstået det rigtigt, er det sådan, at vi i Danmark ikke kræver underskrifter ved alle forsøg, hvilket man måske gør andre steder, og i det hele taget er det meget lidt kendt, hvordan komiteerne fungerer.

Dernæst vil jeg gentage fra marts også, at jeg mener, komiteerne bør vælges med stor hensyntagen til, at man bør stræbe efter en bedre kønsfordeling end den, man har i dag. Der er 6 medlemmer i disse komiteer. Man kunne jo sige, at der skulle være mindst 2 repræsentanter for det mindst repræsenterede køn; så havde man dog en chance for, at det ikke blev den obligate ene kvinde, der sad alle vegne.

Vender vi os så til selve rådet, som er foreslået her, så er det første, man må spørge om, hvilken kompetence det råd har. Vi anbefalede ministeren at udarbejde et forslag, som gav rådet størst mulig uafhængighed af

indenrigsministeriet. Vi må selvfølgelig erkende, at de sager, som rådet skal beskæftige sig med, sorterer under indenrigsministeriet, men vi mener faktisk, at man er landet meget uheldigt. Der skal gives råd, men ministeren skal ikke rette sig efter rådene, der skal gives indstillinger, men de skal ikke være bindende, og ministeren skal selv udpege de 4 vigtigste medlemmer – hvis jeg må sige det sådan: dem, der skal have indseende med etiske, kulturelle og samfundsmæssige spørgsmål.

Det er vi ikke tilfredse med, men det vigtigste af alt er dog, at vi bad om at få en bestemmelse om, at det råd, som skulle nedsættes, ikke skulle have instruktionsbeføjelser fra ministeriet; det var det afgørende – at det så skal have sekretariat i indenrigsministeriet, er noget andet – men det er præcis det, der er beskrevet her, at ministeren vil have instruktionsbeføjelser ved siden af, at rådet selv kan tage initiativer.

Disse ting synes vi det er meget, meget afgørende at få formuleret, og dernæst skal vi så selvfølgelig se på rådets sammensætning.

Min tid er ved at udløbe, og jeg vil blot sige, at vi har principielt ikke noget imod, at der sidder læger i det etiske råd. Vi tror, det er nødvendigt, at man har det interne kendskab til tingene, som sådanne medlemmer vil have, men jeg synes ikke, der er nogen grund til, at det skal være 4 læger. Der er faktisk inden for sundhedsvæsenet etiske problemer, som sygeplejersker kan have meget god viden om, og den synes jeg vi skulle drage nytte af.

Alt i alt vil jeg anbefale, at dette forslag går i ét ad hoc-udvalg i stedet for i kommunaludvalget. Kommunaludvalget har faktisk så meget at se til for øjeblikket af rent kommunale sager, at jeg synes, der kunne være meget god grund til at få dette forslag i et ad hoc-udvalg, hvor man kan prøve på forskellig vis at opfordre til en bred offentlig debat, som vi nok ikke har haft; debatten har hidtil gået på et meget overordnet plan. Jeg tror, det er nødvendigt at få en meget bred høring om, hvordan et sådant råd skal nedsættes og fungere.

Birgith Mogensen (CD):

[Birgith Mogensen]

Folketinget begynder i dag forhandlingerne om to meget væsentlige lovforslag, der hver især er et udspil i forholdet til den moderne medicinske teknologi. Der er ingen tvivl om, at det haster meget med retningslinjer og lovgivning, fordi udviklingen inden for denne teknologi løber hurtigt.

Hvad der ikke er muligt i dag, kan lade sig gøre i morgen eller i overmorgen, og derfor er det særdeles vigtigt, at vi politikere får afklaret, i hvilken retning vi ønsker at forskningen skal gå. Hvad vil vi tillade, og hvad vil vi absolut ikke være med til?

CD gav under redegørelsesdebatten i foråret, hvor tinget debatterede indenrigsministerens redegørelse om etik og medicinsk teknologi, udtryk for, at vi ikke ønsker en stram lovgivning for hele dette komplicerede område. Det standpunkt har vi taget, fordi man ikke af lutter angst for nye tider skal sige nej til alt og dermed udelukke de positive muligheder, som der vitterlig også ligger i den moderne medicinske teknologi. Dermed være absolut ikke sagt, at vi ikke sætter grænser. Det gør vi klarest, når det drejer sig om bio-medicinske forsøg, som klart og utvetydigt overskrider de etiske grænser. Derfor tilslutter vi os de oplagte forbud, som indenrigsministerens lovforslag indeholder. At disse forbud skal efterfølges af flere, vil jeg på nuværende tidspunkt heller ikke afvise. Det er for mig absurditeterne, vi her siger fra over for, men vi skal ikke være blinde for, at der i hele fosterdiagnostikken og forsøgene med befrugtede æg ligger mange uafklarede spørgsmål, som vi alle kommer til at tage stilling til.

Hvis de nye moderkageprøver viser sig at leve op til det ry, de har fået, stilles vi alle over for valg, der er uigenkaldelige. Det kan være skræmmende. Bare ordet racehygiejne vækker afsky, men om vi vil det eller ej, så har teknologien ført os frem til skillelinjen, der kræver vores holdning og dermed, at vi bestemmer retningen fremover.

Vi tilslutter os også, at der på nuværende tidspunkt ikke må forskes videre med befrugtede menneskelige æg ud over de forsøg, som har til formål at forbedre reagensglasmetoden. Det vil helt oplagt være en af de mest påtrængende opgaver, som det kommende etiske råd skal arbejde med, og selv om udviklingen inden for den medicinske teknologi

løber hurtigt, må vi her have et åndehul og vente på rådets indstilling.

Et andet område, som det etiske råd hurtigt skal beskæftige sig med, er efter min mening hele problematikken om nedfrysning af menneskelige kønsceller og befrugtede æg. Her er jeg ikke i tvivl om, at der skal indføres tidsgrænser for, hvor længe kønsceller og befrugtede æg må være nedfrosset. Uden grænser kan en af uhyrlighederne være, at mit barnebarn kan blive mor til sin egen mor, at 1985-mennesket bringes til verden om 100 år.

Det er folkettinget, som skal styre udviklingen, og det forventes også. Den løbende debat sommeren og efteråret igennem har vist, at mange mennesker er optaget af diskussionen om den medicinske teknologi. De mange indlæg i dags- og fagpressen har været udtryk for, tror jeg, at teknologien rører ved noget ganske centralt i os alle. Møder om det samme emne landet over vidner også om, at det enkelte menneske har forstået, at vi står ved en skillevej, og man har efterlyst retningslinjer fra politisk side. Derfor er det glædeligt, at vi er nået så langt, at der nu er et konkret lovforslag at tage stilling til.

CD tilslutter sig indenrigsministerens forslag, fordi vi finder, at et etisk råd vil rumme den bredde, der efter vores opfattelse er behov for på nuværende tidspunkt. Jeg tror, at det etiske råd vil blive funktionsdygtigt, fordi det ikke er så stort. Sammensætningen af rådet med de forskellige faggrupper vil give et seriøst arbejde. Blot finder jeg det ønskeligt, at der bliver en ligelig fordeling af mænd og kvinder i rådet. En række af rådets områder vil berøre kvinder mere direkte end mænd.

Socialdemokratiets forslag om nedsættelse af en kommission under folkettinget kan CD ikke tilslutte sig. Vi er bange for, at det vil blive en syltekrukke, og vi tror, at der let vil kunne ske en forflygtigelse af ansvaret. Egentlig kan det godt ærgre mig, at vi i en så alvorlig sag som denne ikke kan blive enige om ét forslag. Det skulle dog være muligt, da vi på mange væsentlige områder ikke ligger så fjernt fra hinanden i synspunkter. Helt enige bliver vi aldrig, men området er så kompliceret, at synspunkterne må bøje sig mod hinanden.

Med dette håb tilslutter CD sig indenrigsministerens lovforslag.

Lenger (VS):

VS vil gerne deltage i arbejdet med at nå frem til den lovgivning, som skal danne grundlag for en eller anden instans, og også den lovgivning, som i øvrigt skal finde sted på de mere konkrete områder inden for den medicinske teknologi, men vi vil hverken sige ja eller nej til indenrigsministerens lovforslag. Socialdemokratiet har jo også udformet et forslag, og det indeholder mange ting, bl.a. har de valgt at kalde forsamlingen for en kommission. Sammensætningen af denne synes vi er betydelig bedre end efter ministerens forslag. Det skyldes, at i det socialdemokratiske forslag er der tale om en betydelig bredere sammensætning, end ministeren foreslår, og først og fremmest er der tale om at sammensætte kommissionen på en sådan måde, at de enkelte medlemmer også har et bagland og ikke kun repræsenterer sig selv. Det synes vi er en væsentlig og meget positiv forskel til fordel for det socialdemokratiske forslag.

Derfor vil vi opfordre ministeren til at drage den konklusion af debatten i dag, at hun nu optager forhandlinger med folketingets partier om at nå frem til en fælles løsning.

Vi er derimod glade for, at ministeren i sit forslag ikke har begrænset sig til at foreslå et etisk råd, men også har taget hul på den egentlige lovgivning om medicinsk etik. Det er noget, som VS har efterlyst, siden vi for mere end halvandet år siden første gang rejste debatten her i salen. Med forslaget imødekommer ministeren endog en del af det, som vi havde med i vores beslutningsforslag sidste forår, nemlig forbuddet mod kloning, forsøg på befrugtede æg, mosaikindivider og befrugtning på tværs af artsgrænserne.

Men vi har tre spørgsmål til ministeren, som vi gerne vil have svar på.

For det første vil vi spørge, om det er ministerens mening også at forbyde indgreb i arvemassen i det hele taget. I givet fald: hvor i lovforslaget står det? Jeg synes, det er svært at få øje på, og jeg mener, at ethvert indgreb i arvemassen skal forbydes. § 3, stk. 2, er muligvis tænkt som et sådant forbud, men det omhandler jo kun forsøg, og med lidt behændighed kan man altid kalde indgreb i arvemassen for behandling.

For det andet vil jeg spørge, om § 3, stk. 2, der begrænser forsøg med befrugtede æg til de tilfælde, hvor det gælder om at forbedre teknikken med henblik på at fremkalde graviditet, indebærer, at disse forsøg skal ske inden for en uge, 14 dage, en måned – eller hvad? Jeg synes ikke, der står noget om det i bemærkningerne, og jeg synes heller ikke, ministeren var inde på det i sine indledende bemærkninger i dag. Det spørgsmål var jo helt centralt i debatten den 10. april; og jeg vil gerne spørge: hvordan skal det egentlig forstås? Eller sagt på en anden måde: kan der foretages forsøg på befrugtede æg, uden at de anvendes bagefter? Eller skal de måske tværtimod anvendes bagefter?

Det var uklarhederne.

Dernæst er der de spørgsmål, som slet ikke er berørt, f.eks. spørgsmålet om rugemødrene. Det skyldes måske, at der kommer et initiativ fra justitsministeren. Det skal så være mit tredje spørgsmål.

Der er også nogle uklarheder vedrørende fosterdiagnostikken, som heller ikke er berørt, bl.a. muligheden for med den forfinede teknik at frasortere børn på grund af køn. Jeg vil godt spørge, om regeringen har opgivet at tage stilling til de spørgsmål eller regeringens holdning fremkommer på et andet tidspunkt eller på en anden måde end i forbindelse med dette lovforslag.

Men hensyn til sammensætningen af ministerens etiske råd er det mit indtryk, at hun lægger for stor vægt på at inddrage personer, der kun repræsenterer sig selv, og for lille vægt på, at de bør holde kontakt til et bagland for også at have fingeren i jorden og notere, hvilke holdninger der i øvrigt trives i befolkningen. Den ligelige sammensætning med hensyn til mænd og kvinder ser ud som en uforpligtende hensigtserklæring, og der er med ministerens konstruktion ingen garanti for, at f.eks. handicaporganisationerne, de mennesker, som i årene fremover vil blive ret alene, fordi de i stigende grad fravælges, bliver repræsenteret i rådet.

Vi mener ikke, at det læge element bør udvælges blandt medlemmerne i de regionale videnskabetiske komiteer. Vi kan ærlig talt ikke se, hvad der specielt peger på dem som lægfolk, ud over at de beskæftiger sig med problemerne i forvejen, men det gør dem tværtimod mindre til lægfolk, end vi kunne ønske os. Derfor tiltaler det socialdemokrati-

[Lenger]

ske forslag os generelt mere end ministerens, og vi vil også gerne være med til, hvis der er flertal for det, at stemme det socialdemokratiske forslag igennem, men vi vil hellere, at der kan blive et meget bredt flertal for en samlet løsning på dette meget, meget væsentlige område.

Jeg vil godt fremhæve, at det, der i det socialdemokratiske forslag især synes positivt, er, at der er betydelig større åbenhed, der er direkte offentlig indsigt, der er den bredere sammensætning, og så er det uafhængigt af indenrigsministeriet. Det synes vi er meget vigtigt i en sag af denne karakter, og det er baggrunden for, at jeg indledningsvis opfordrede ministeren til at gå fordomsfrit ind i et samarbejde med folketingets partier om at nå frem til enighed om, hvordan de kommende års meget betydningsfulde arbejde på dette område skal foregå.

Grunden til, at det også er nødvendigt, at der findes en noget bredere konstellation omkring denne lovgivning, er, at der er en del af ministerens forslag, som jo under alle omstændigheder må med, også helt uanset om der måtte vise sig et flertal for det socialdemokratiske forslag. Her tænker jeg på § 3 og § 5 i ministerens forslag, ikke nødvendigvis i den udformning, de har, men i hvert fald gælder det de problemstillinger, som ministeren er inde på i § 3 og § 5; dem vil vi under alle omstændigheder gerne have med, og det betyder, at der forestår større arbejde med eventuelt at få samordnet de to forskellige linjer, der ligger bag de forslag, som er fremsat her.

Steffensen (KrF):

De to lovforslag, vi her har til behandling, er på mange måder epokegørende. Som ministeren og flere ordførere har nævnt, har vi ikke haft lovgivning før på området. Den videnskabelige forskning er der ingen der hverken kan eller ønsker at standse. Men inden vi begiver os ind på det helt nye, ukendte område – man kan sige det helt nye, ukendte land – som de videnskabelige og tekniske muligheder giver os adgang til, må vi have klårlagt, hvad det er for et moralsk, etisk grundlag, vi ønsker at fortsætte på og indrette vort folks lovgivning efter.

I den sammenhæng synes jeg det var meget dejligt at høre ministerens klare udsagn i

dag. Ministeren sagde – jeg citerer efter hukommelsen – i sin tale: vi må have et åndeligt, etisk, et menneskeligt fundament; ellers kan vi komme til at miste vor menneskelige værdighed og selvrespekt.

Sådan omtrent sagde ministeren her, da hun kommenterede socialdemokratiets lovforslag. Det er vi meget enige med ministeren i. Det betyder, at vi alle er enige om, at vi må have en lovgivning på området, så vi får klare retningslinjer for, hvad der skal ske, og således at forskningen og samfundslivet i øvrigt får frihed til at operere inden for de afstukne rammer.

Det er dejligt at lægge mærke til, at der er en lang række punkter i de to forslag, fra regeringen og fra socialdemokratiet, som er ens. Der er lidt forskel på, hvordan man ønsker at tackle problemerne, men ellers vil jeg nok sige, at det fortæller, at vi her står over for et alvorligt kompleks, hvor der er bred enighed om, at vi må se at finde en vej i fællesskab.

Socialdemokratiet ønsker nedsat en kommission til at tage sig af disse opgaver. Det er vi fra kristeligt folkepartis side ikke indstillet på. Vi synes, ministerens forslag er langt bedre, fordi det giver en række konkrete belysninger af, hvordan man skal begynde at tackle disse ting. Hertil kommer, at man til hver en tid kan gøre den til enhver tid siddende minister ansvarlig for det, som sker på området. Det ligger klart i ministerens lovforslag, hvorimod socialdemokratiets kommission har en noget anden struktur.

Ministeren har i § 2 udførligt gjort rede for, hvordan det etiske råd eventuelt skulle sammensættes. Det kan man selvfølgelig nok have nogle bemærkninger til. Der kunne peges på andre grupper. Vi er enige i, at de grupper, ministeren har nævnt, er vigtige at få repræsenteret, men som vi også nævnte i foråret, da vi havde debatten om ministerens redegørelse om samme emne, er det vores holdning, at det læge element i dette råd bør være så stærkt som muligt. Jeg tror, det var hr. Bjørn Elmquist, der nævnte, at den kirkelige og teologiske side af sagen også burde repræsenteres i rådet. Det har ministeren også sagt i dag i sin tale. Det synes jeg nok man bør finde en udvej for. Man kunne her foreslå ikke bare, at folkekirken havde en repræsentant, men også, at frikirkerne havde en repræsentant. Man kunne måske sige, at

[Steffensen]

folkekirkens biskopper kunne udpege en repræsentant, lige så vel som frikirkerådet kunne udpege en repræsentant. Det er detaljer, og man kan nu drøfte nærmere i udvalget, hvordan vi skal få dette råd etableret. Vigtigt er det, at vi får et råd, som giver indstilling til ministeren, og at det er ministeren, der så fremsætter lovforslag i folketinget om, hvad man ønsker skal være gældende på disse vigtige områder.

Der er flere paragraffer, der måske var grund til at trække frem i ministerens lovforslag, som vi som sagt er meget tilfredse med. Det, som ministeren har formuleret i § 3, synes vi er særdeles udmærket, for dér går man ind i substansen og tager fat på det, som vi alle er enige om vi vil finde retningslinjer for. Ministeren lover, at hun inden længe vil komme med lovforslag til folketinget om dette. Det finder vi rigtigt. Her finder vi en væsentlig – for os principiel – forskel mellem socialdemokratiets lovforslag og ministerens lovforslag. Vi mener faktisk, det er meget vigtigt, at der inden ret længe – netop efter indstilling fra det etiske råd, som bliver nedsat – bliver forelagt retningslinjer, der skal vedtages ved lov her i folketinget.

Med hensyn til de forsøg, som omtales i § 5, er det helt oplagt, at her må man straks sige fra. Debatten i foråret viste ganske tydeligt, at alle var enige om, at vi ikke ønskede at få eksperimenter på disse områder. Hvis jeg har læst referaterne af, hvad ordførerne dengang sagde, rigtigt, er det helt klart, at alle partier var enige om, at de ting, som nævnes i § 5, ikke må finde sted. Det stod hele folketinget bag.

Til sidst vil jeg sige, at for os er det væsentligt, at vi får et lovforslag vedtaget på området. Jeg er helt indstillet på, at vi skal prøve at finde en mellemproportional mellem ministerens lovforslag og det forslag, som foreligger fra socialdemokratiet. Vi må have vedtaget et lovforslag, der kan sætte gang i den konstruktive debat om den ramme, der må være om det menneskelige liv. Det har været dejligt at høre, synes jeg, at vi er enige om, at vi ønsker at få sat et værn om det menneskelige liv, og at vi derfor ikke vil tillade en hvilken som helst eksperimenteren eller forsøg med dette.

Poulsgaard (FP):

At forskningen skal have frihed, er et princip, vi har hyldet i mange år, men vi er nok her ude på et område, hvor vi må sige, at der simpelt hen skal lovgives om: hvad vil vi tillade, hvad vil vi ikke tillade? Derfor er vi enige med ministeren i det forslag, ministeren har fremsat her – i hvert fald i hovedlinjerne i det.

Jeg må indrømme, at jeg føler mig noget på bar bund her. Jeg tør i hvert fald ikke udtale mig ret kategorisk om, hvad der er rigtigt, og hvad der er urigtigt. Det er vanskeligt at udtale sig om. Derfor synes jeg egentlig, at den radikale ordfører, fru Aase Olesen, var inde på noget rigtigt, da hun foreslog, at vi skulle nedsætte et ad hoc-udvalg. Nu ved jeg godt, at andre udvalg også kan sætte høringer i gang, men her er vi i hvert fald på et område, hvor vi absolut har brug for eksperter til at vejlede os. Vi har brug for at få nogle gode råd og saglige debatter. Derfor vil jeg varmt støtte den tanke, at dette forslag går i et ad hoc-udvalg.

Der er også ting i det socialdemokratiske forslag, som vi er enige i. Jeg kan ikke sige mere nu, men vi ville da meget gerne med i et sådant ad hoc-udvalg, hvis det var muligt.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Ordføreren vedrørende lovforslag nr. L 93 angående nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi, fru Helle Degn, har ordet.

Helle Degn (S):

Jeg vil gerne som forslagsstiller takke for den behandling, som også det forslag, jeg har været med til at fremsætte, har fået af de forskellige politiske partier. Blandt de ting, der adskiller ministerens forslag fra det forslag, jeg er medforlagsstiller til, vil jeg nævne tre. For det første rådets sammensætning. For det andet den struktur, ministeren foreslår opbygget. For det tredje, at ministeren allerede nu er parat til at stille forslag om forbud.

Jeg tror, det er utrolig vigtigt at få en bredere sammensætning af rådet end den, ministeren har lagt op til, for jeg tror, det er meget vigtigt med den inspiration, der kan komme udefra. Som så mange repræsentanter for de forskellige politiske partier har peget på,

[Helle Degn]

tror jeg også, det er vigtigt, at vi har jordforbindelsen i orden, sådan at det ikke hovedsagelig er forskere, der skal diskutere med forskere, eller læger, der skal debattere med læger, men at det læge element får en meget central placering i denne struktur.

Et problem med det råd, som ministeren har stillet forslag om, er, at det læge element udspringer fra de regionale videnskabetiske komiteer. Spørgsmålet er: hvor læge er de? Jeg har ligesom fru Aase Olesen lidt problemer med: hvor repræsentative er disse mennesker?

Med hensyn til strukturen baserer ministeren sit forslag på en overbygning på de videnskabetiske komiteer. Jeg vil gerne henvise til de bemærkninger, jeg gjorde i foråret, da vi behandlede det forslag, som jeg også dengang var forslagsstiller til, og gøre opmærksom på, at der altså er en masse problemer, både med de arbejdsopgaver, som de regionale videnskabetiske komiteer i det hele taget må tage op, og med den sammensætning, de har. Jeg pegede dengang på en hel del problemer, man bør drøfte i den forbindelse. Det er ikke så nemt bare lige at lave en overbygning på den struktur, som vi i dag allerede kan se der er indlysende mangler ved.

Efter ministerens forslag kan man allerede nu lave nogle forbud og nogle grænser. Jeg vil sige generelt, at de nævnte emner fortæller os lige præcis noget af det, som er svært for os, og som det bliver endnu vanskeligere i de kommende år at tage stilling til, nemlig: hvor går grænserne mellem forsøg og behandling? Her har vi brug for mere information og en debat om: hvor vil vi lægge de grænser? Og hvilke konsekvenser har det, når vi lægger grænserne forskellige steder?

Ministeren peger på, at en mangel ved det socialdemokratiske forslag er, at kommissionen ikke stiller forslag om lovforbud allerede nu, men først vil komme med forslag til nogle forbud om 3-4 år. Så længe kan vi ikke vente, mener ministeren. Så har ministeren ikke forstået ideen i kommissionsarbejdet, som jo netop går ud på, at man hele tiden løbende kommer med redegørelser og afklaringer over for offentligheden, over for folketinget, over for ministeren, hvor man kan pege på, at det er fornuftigt at skride til forbud. Man skal altså ikke vente, til hele kommissionen har fået tænkt alle problemerne

igennem og har afgivet en endelig betænkning – hvilket vi har en kommissionstradition for – men man skal løbende hele tiden tage emnerne op og afgive delbetænkninger, sådan at både minister og folketing og offentligheden kan forholde sig til det. Derved får vi en lidt mere nuanceret debat om, hvor forbudsgrænserne skal trækkes. Vi hører argumenter for og imod og får på den baggrund en folkelig debat om disse ting. Det tror jeg er utrolig vigtigt.

Jeg kan i øvrigt skrive under på ministerens afsluttende bemærkninger i fremsættelsestalen – og også her på talerstolen – om, at det ville være dejligt, hvis vi på tværs af partiskel kunne få bygget en konstruktion op her, for de spørgsmål, vi skal tage stilling til, er ikke partipolitiske. Strukturdiskussionen og de andre elementer, jeg har nævnt her, har nogle partipolitiske begrænsninger. Men lad os prøve at se, om vi ikke kunne gå lidt på tværs af partiskel og enes om en fornuftig løsning. Jeg takker i hvert tilfælde for de bemærkninger fra ministeren. Socialdemokratiet vil takke for bemærkningerne.

Det var fru Karen Højte Jensens opfattelse, at det centrale etiske råds sammensætning er helt i orden. Det er som sagt ikke vores opfattelse. Det er derfor, vi har stillet et forslag om en bredere sammensætning og også om en anden struktur.

Det er rigtigt, at det socialdemokratiske forslag er at betragte som en nydannelse i dansk parlamentarisk historie. Men det var måske netop ved at være på tide, da vi ved, at man andre steder har en anden parlamentarisk tradition med stort udbytte. Efterhånden som informationer spredes og forandringer sker hurtigere og hurtigere, må også det danske parlament efter min opfattelse forsøge at følge med. Vi har erfaringer fra både USA, Vesttyskland og Frankrig vedrørende parlamentariske undersøgelseskommissioner, som jeg synes det ville være spændende at undersøge lidt nærmere. Derfor er jeg glad for, at fru Karen Højte Jensen i sine afsluttende bemærkninger sagde, at hun også håbede, at vi kunne mødes i et samarbejde her.

Jeg vil også knytte an til de bemærkninger, hr. Bjørn Elmquist kom med: det kunne godt være, vi skulle se lidt på, om folketinget ikke her kunne lave en ny konstruktion. Måske kunne vi få mulighed for at drøfte disse spørgsmål i folketingets præsidium. Jeg har

[Helle Degn]

også prøvet at følge de diskussioner, der var herom i sidste folketingsssamling. Jeg synes, de er spændende, og jeg håber meget, at der vil blive mulighed for, at præsidiet kan overveje sagen yderligere.

Hr. Bjørn Elmquist var i øvrigt meget for tanken om at sætte ind med nogle forbud nu. Det skal jeg ikke umiddelbart forholde mig til, men jeg synes, det er lidt svært for folketingets medlemmer på det nuværende grundlag og på nuværende tidspunkt at træffe de beslutninger og forstå rækkevidden og konsekvenserne af dem. Vi skal passe på, at vi ikke kommer til at stå i en problemstilling, som er endnu mere vanskelig end den, vi stod i, da vi skulle diskutere fri abort og i den forbindelse træffe nogle valg og sætte nogle grænser. Her bliver vi sat i lige så pinagtige og lige så vanskelige situationer. Derfor synes jeg, man skal være lidt mere forsigtig med at sige, at nu vil vi have de dér forbud, og så kan vi undersøge konsekvenserne af dem bagefter. Jeg synes, vi burde handle i modsat rækkefølge.

Med hensyn til kønssammensætningen kunne hr. Bjørn Elmquist ikke rigtig forstå det relevante i, at der var mange kvinder med i dette arbejde. Jeg synes, det er meget indlysende. Hele den nye fødselsteknologi er i høj grad noget, der berører kvinders daglige liv. Det samme gælder en ny retspraksis, der kan påvirke kvinders rettigheder, og de nye trusler, også af juridisk art, som kvinderne kan blive udsat for. Derfor er det vigtigt, at der ikke er en traditionel kønsmæssig sammensætning – når jeg siger traditionel, betyder det altså en overvægt af mandlige medlemmer. Det er vel derfor, de forskellige politiske partier har syntes, at det var vigtigt at lave en utraditionel sammensætning her – men den burde naturligvis være tradition.

Fru Alice Faber vil jeg gerne takke for de bemærkninger, hun havde til forslaget. Jeg synes ligesom fru Alice Faber, at ministerens forslag vidner lidt for meget om, at ministeren selv vil sætte sig på det organ, selv bestemme forretningsordenen, selv bestemme, hvilke indstillinger der skal gives og sendes videre. Jeg synes i øvrigt også, at der er en uheldig overvægt af specialister i ministerens forslag. Jeg er enig i, at det nok er en lidt skæv sammensætning, ministeren har foreslået her.

Fru Aase Olesen afviste socialdemokratiets forslag med den begrundelse, at hun ikke ville acceptere et langvarigt kommissionsarbejde. Jeg vil gerne gentage bemærkningen om, at det ikke er tanken, at man skal sidde i 3½ år og vente; det er tanken, at det skal være et løbende, udadvendt kommissionsarbejde, sådan at man hele tiden sender betænkninger og beretninger og forslag ud, sådan at politikere og offentligheden kan deltage i arbejdsprocessen.

Jeg er enig i de bemærkninger, fru Aase Olesen gjorde til § 1 i ministerens forslag. Jeg er enig i de bemærkninger, fru Aase Olesen kom med om strukturen, som er baseret på de regionale videnskabetiske komiteer. Det har jeg gjort nogle bemærkninger om. Jeg forstår godt de indvendinger, fru Aase Olsen kommer med over for ministeren. Hun har ikke oplyst noget om de forandringer i de videnskabetiske komiteers sammensætning, der blev efterlyst ved debatten i foråret. Derudover pegede jeg i den forbindelse på et par af manglerne ved de videnskabetiske komiteers konstruktion, f.eks. at deres arbejdsopgaver er meget afgrænsede, og at deres kompetenceområde er meget afgrænset. I det hele taget er strukturen privatiseret. Det vil sige, at de ikke er led i en egentlig formaliseret juridisk struktur. Det synes jeg også er uheldigt.

Fru Aase Olesen var også inde på selve rådets kompetence – at ministeren vil fastsætte forretningsordenen, har jeg givet en kommentar til – og stillede derefter forslag om, at der burde nedsættes et ad hoc-udvalg, hvor vi kunne arbejde lidt videre på at få vores forslag kombineret under en fornuftig form. Det vil jeg gerne tilslutte mig. Det synes jeg kunne være en fornuftig løsning.

Fru Birgith Mogensen fra CD var inde på, at det hastede meget med at få lavet nogle forbud nu. Det haster måske også med forbud, men det haster faktisk først og fremmest med at få sat grænserne de rigtige steder, så vi ved, hvad det er for nogle beslutninger, vi træffer, og hvilke konsekvenser de får. Jeg synes, vi alle sammen herinde har en pligt til at sørge for, at ikke alene vi ved noget om konsekvenserne af de forbud, men at også befolkningen i øvrigt har mulighed for at følge med.

Til VS vil jeg sige, at jeg er enig i, at noget af det, som virkelig er et problem i ministe-

[Helle Degn]

rens forslag, er, hvor man sætter grænserne i de tre forslag, ministeren har til områder, hvor der skal etableres forbud. Det er jo lige præcis de spørgsmål, hr. Lenger rejser. Han trykker lige præcis på de ømme tæer, nemlig: hvor skal grænserne drages imellem forsøg og behandling? Det er det, som er og bliver et mere og mere centralt problem for os alle.

Jeg vil slutte med at sige: jeg synes, det handler om, at vi giver mulighed for indsigt, åbenhed og dialog med hensyn til de store opgaver, vi står over for at skulle løse og give nogle svar på lovgivningsmæssigt og administrativt, ikke alene inden for indenrigsministerens område, men også juridisk osv. Det tror jeg er meget vigtigt. Derfor ser jeg meget gerne en bred løsning og vil meget gerne deltage i et fornuftigt samarbejde, hvis vi kan samarbejde om at tage det bedste fra de to lovforslag.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil gerne sige til fru Helle Degn, at jeg synes, det er ganske ubetænkeligt – der er slet ingen problemer i – at enes om at forbyde de tre slags forsøg, som er opregnet i ministerens forslag. Nogle har været inde på spørgsmålet om behandling og spurgt: hvorfor står der ikke noget om behandling? Ja men hvis forsøg er forbudt, så må behandling da være det så meget mere. Det må være en ganske logisk slutning, synes jeg, også af juridisk karakter, som går fra det mindre til det mere – eller den modsatte vej, afhængigt af, hvordan vi ser det. Så det synes jeg er helt uden problemer. Jeg håber meget, at det under udvalgsbehandlingen vil være muligt at få socialdemokratiet til at indse, at vi faktisk skal handle hurtigt.

Jeg vil også godt lige komme med en kort bemærkning om konstruktionen med en kommission under folketinget. Jeg har selv besøgt det såkaldte Office of Technological Assessment i USA, som er et teknologivurderingsnævn under Kongressen, og selv det sted havde de visse betænkeligheder ved at være tilknyttet den lovgivende forsamling. Når jeg siger »selv det sted«, hænger det sammen med de eksempler, som fru Helle Degn fremdrager: USA, Forbundsrepublikken Tyskland og Frankrig. Disse tre lande har netop en helt soleklar opdeling mellem

den lovgivende magt og den udøvende. I Danmark har vi noget af en sammenblanding. Ministrene er medlemmer her – det er helt fint – men derudover har vi meget ofte mindretalsregeringer i Danmark, og det vil sige, at folketinget faktisk tiltager sig en lang række udøvende opgaver, som bringer os i betænkelig nærhed af en krænkelse af grundlovens § 3. Derfor mener jeg, at vi virkelig bør overveje meget nøje – med assistance fra folketingets præsidium – hvad vi kan gøre på dette område.

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Jeg vil gerne starte med at sige tak for debatten her i dag. Jeg vil bede om, at man har forståelse for, at jeg i denne sag vil nøjes med at sige tak for debatten og ikke tage fat på besvarelse af de rejste spørgsmål, selv om det nok kunne krible i én efter at gøre det. Det kunne være fristende nok at gå ind i detaildiskussionerne. Det vil jeg altså afstå fra af let forklarlige grunde, som jeg skal komme tilbage til.

Jeg synes, det har været yderst interessant at høre de forskellige synspunkter i dag, ligesom det var interessant at følge debatten om disse spørgsmål i foråret. Der er under debatten her i dag blevet fremført en lang række synspunkter og rejst en række spørgsmål, dels mere almene og mere principielle, dels mere faglige. Jeg har tilladt med meget stor interesse til de bemærkninger, som er faldet.

Vi har her i dag to helt konkrete udspil til det videre arbejde. Derfor vil jeg indskrænke mig til at udtrykke håbet om, at vi kan få samarbejdet: disse synspunkter på en konstruktiv måde, sådan som det også er blevet sagt fra flere ordføreres side. Jeg mener, det er vigtigt, at vi igen understreger vigtigheden af, at vi på tværs af partiskel er åbne over for det kommende udvalgsarbejde.

Jeg skal dog ikke undlade at nævne, at regeringen har lagt sine synspunkter frem, og at vi nu lægger op til handling. Vi mener, at en lovgivning er påkrævet på de i § 3 og § 5 nævnte områder allerede nu. Men det betyder naturligvis ikke, at vi ikke er åbne over for den kommende debat. Vi vil meget gerne stå til rådighed, så vidt vi overhovedet kan, for udvalgsarbejdet, også med svar på de spørgsmål, som er blevet rejst her i dag.

[Indenrigsministeren]

Jeg lægger megen vægt på, at vi kan få en så bred vedtagelse i denne sag som muligt. Det er baggrunden for, at jeg ikke går ind i en detaljeret besvarelse af de enkelte spørgsmål. Det mener jeg vi skal drøfte i udvalget. Det tror jeg tjener sagen bedst.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et særligt udvalg på 17 medlemmer plus stedfortrædere, jfr. forretningsordenens § 7, stk. 5. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af lovforslag nr. L 79:

Forslag til lov om erstatning for skader ved LSD-behandling.

Af Alice Faber (SF) m.fl.
(Fremsat 20/11 85).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Det er altid ulykkeligt, når det sker, at mennesker føler, at de kommer i klemme i vores sundhedsvæsen. Desværre kan jeg i min tid som minister – og det samme gælder også tidligere ministre – se tilbage på møder med mennesker, der føler, at de ikke har fået det resultat ud af en behandling, som de havde ventet eller håbet på. Nogle af disse menneskers situation kan ikke undgå at berøre én dybt og personligt.

Når regeringen alligevel ikke kan tilslutte sig en særlig erstatningsordning for LSD-patienter, er det, fordi behandlingen dengang for mere end 20 år siden som al lægelig behandling – både dengang og nu – blev givet for på bedste måde at hjælpe patienter, som

var i nød, og dette skete på et efter datidens vurdering forsvarligt grundlag.

Mange flere forhold taler imod det fremsatte lovforslag. Nu har jeg som sagt som særligt udgangspunkt netop mit kendskab til en række andre mennesker, som også føler, at deres situation er så svær, fordi de ikke fik det ud af behandlingen, som de havde ventet – ja, måske endda er blevet dårligere stillet. Dette udgangspunkt skal jeg vende tilbage til.

Men lad mig først sige: vi er alle enige om, at lægevidenskaben til stadighed skal søge at udvikle nye behandlingsmetoder og -teknikker til gavn for patienterne. Denne udvikling må ikke bremses, men det er netop, hvad der kunne være fare for med det fremsatte lovforslag. Lægevidenskaben skal fortsat og på et forsvarligt grundlag turde udvikle nye behandlingsformer. Det er vi afhængige af. Men det er et spørgsmål, om de tør det i fremtiden, hvis vi nu med tilbagevirkende kraft begynder at underkende en behandling, der dengang blev givet i den allerbedste hensigt.

Her kommer vi til det, jeg nævnte før. Det er ikke retfærdigt, at én gruppe af patienter, her LSD-patienter, skal have erstatning, når andre patientgrupper, der også måtte føle, at de har pådraget sig en skade ved patientbehandlingen, ikke får det. Jeg tænker som sagt på de muligvis mange patienter, der under behandlingen ved hændeligt og uforskyldt uheld har pådraget sig en skade. Efter gængs retspraksis har disse patienter ikke haft krav på erstatning, men ville de ikke med lige så god ret kunne gøre krav på erstatning, hvis LSD-patienter skal have det?

Og hvad med de mange andre patienter, der for flere år siden måtte være blevet behandlet med en dengang anerkendt behandlingsmetode, som senere er blevet udviklet og forbedret? Hvad med dem? Disse patienter kunne med lige så god ret gøre krav på erstatning.

Lad mig give et eksempel. Hos patienter, der i 1960'erne havde mavesår, opererede man det meste af mavesækken væk, hvilket medførte store gener. I dag ville en sådan operation normalt ikke finde sted, fordi vi senere har fundet frem til en bedre, medicinsk behandling.